Сравнение на българската мт-ДНК, с тази на народите в Кавказ, Поволжието, Централна Азия

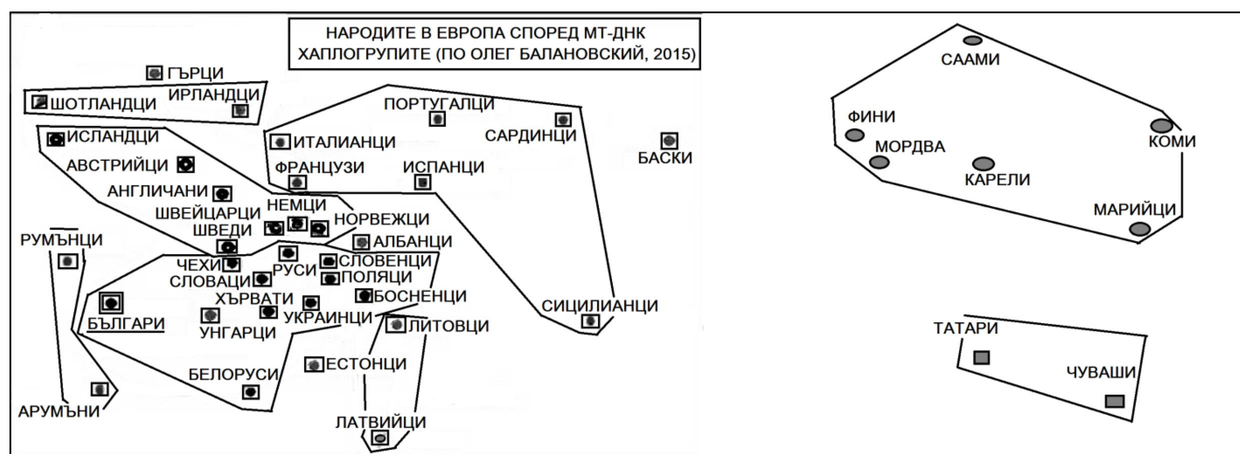
автор: Ж. Войников

26.07.2017 г.

Въпреки че се използва вече около двадесет години, проследяването на мт-ДНК не е много надежден метод за проследяване на по-специфични миграции довели до формирането на съвремените народи, тъй като в повечето случаи се проследяват само глобалните по-древни миграции. Както казват генетиците, по отношение на мт-ДНК, Европа е твърде хомогенна и при използване на стандартните 17-STR маркери, разликите между отделните европейски народи са минимални. И това е така защото обикновено завоевателите или всеки дошъл нов народ, взема за жени представителки на завареното население. Напр. хипотетично погледнато, от брака на древен българин и славянка всички следващи жени-потомки (дъщери, внучки и правнучки) ще предават изходната „славянска" ДНК, и така се губи възможността за точното проследяване.

Според изследването на Ричардс и съавт. (Richards et al., 2002), при което са анализирани 3113 проби от европейци, може да се определят три зони на обособеност по отношение на мт-ДНК в Европа: Северна, Централна и Средиземноморска.

Руският генетик Олег Балановски представя генетичните разстояния между различните еворпейски популации, във вид схема (панел), използвайки създадената от него, голяма база-данни MURKA съдържаща както собствени резултати, така и резултатите от различните публикации на изследванията на мт-ДНК за представители на европейските народи. Резултатите му са интересни. Прави впечатление групирането на популациите спрямо лингвистическия признак. Народите от едно езиково семейство имат и близки генетични разстояния помежду си.

Но се наблюдават и някои особености. Българите заемат крайно положение, и са отдалечени от всички славянски народи. Унгарците попадат почти в центъра на славянската група, въпреки че са от угрофинската езиково семейство. Или според мт-ДНК излиза, че унгарците са повече „славяни" отколкото българите.

Келтските народи ирландци и шотландци показват близост и образуват собствена келтска група, стояща в близост с германската и романската група. Всички германски народи са сравнително близки помежду си и заемат междинно положение между славянската и романската група. Балтийците образуват отделна група, отдалечена от славяните и близка с естонците, които попадат между славянската и балтийската група въпреки, че също принадлежат към угрофинското семейство. В романската група особено положение и по-голяма отдалеченост показват сицилианците, които са доста отдалечени от останалите италианци. Вероятната причина за това е древногръцкият субстрат. Сицилия е заселена от древните гърци, а през ранното средновековие е част от Византия, има и по-късни преселение на албанци и араби, както и неолитен прафразийски субстрат. Румънците и арумъните са доста отдалечени от романската група, въпреки езиковата близост. Прави впечатление и по-голямото разстояние между румъни и арумъни, въпреки езиковата близост, което е по-голямо от това между румънци и българи. Гърците, албанците и баските заемат изолирани положения в схемата. Угрофинската група заема отделно положение, без унгарците и естонците, които са по-близки до своите съседи. Татарите и чувашите заемат отделно положение и се приближават до угрофинската група. (1)

Особено полезно е изследването на костна ДНК, извлечена от скелетите на древни хора живели преди няколкостотин – хиляда и повече години, защото така се проследява изходното състояние, поради което много би ни помогнала костна ДНК, извлечена от скелети принадлежали на древни българи. И като стана ясно съвсем наскоро, началото вече е поставено от изследването на Десислава Нешева и съавт., 2015 г.

ХАПЛОГРУПИ	ЮЖНИ ОСЕТИНИЦИ	СЕВЕРНИ ОСЕТИНЦИ	КАРАЧАЕВЦИ	БЪЛГАРИ
БРОЙ ИЗСЕЛДВАНИ	24	138	106	855
A	0	0	0	0
B	0	0	0	0
C	0	1,5	0	0,2
D	4,2	8	0,9	0,4
E	0	0	0	0
F	0	0	0	0
G	0	0,7	4,7	0
H	8,3	18,1	25,5	41,9
HV*	4,2	1,5	0,9	3,5
HV0	0	4,4	0	3,7
HV1	4,2	2,9	0	0,2
HV2	0	0	0	0,1
I	4,2	0	3,8	1,2
J1	4,2	9,4	5,7	7
J2	0	2,9	0	7
K	16,7	8,7	3,8	5,9
L1a	0	0	0	0,3
M*	0	0	0	0,1
M1	4,2	2,9	0,9	0,1
N1b	0	1,5	0	0,7
N1c	0	0	0	0
N9a	0	0,7	0	0
R*	0	0,7	2,8	0,4
R0a	0	0	0	0,5
T*	4,2	3,6	3,8	…
T1a	4,2	2,2	…	…
T1b	4,2	0	5,7	T1 общо 4,3
U*	4,2	0	0	0
U1a	0	5,1	5,7	…
U1b	0	0	10,4	U1 общо 1,4
U2d	0	0	0	0
U2e	8,3	2,2	5,7	1,4
U3	0	4,4	9,4	1,6
U4	4,2	0,7	1,9	3,9
U5	4,2	7,3	5,7	6,7
U6	0	0	0	0
U7	8,3	0	0	0,5
U8b	0	0	0	0,2
W	4,2	2,9	0,9	2,8
X	4,2	6,5	1,9	2,1
Y	0	0,7	0	0
Z	0	0,7	0	0,1

Но за съжаление България чувствително изостава в подобни изследвания. Например международен екип е извършил извличане на костна ДНК[1] от 26 скитски погребения от територията на Казахстан. От направеният анализ на мт-ДНК се вижда, че древните саки са принадлежали основно към европеидните хаплогрупи HV, H, T, T1, I, U, U1, U5, U5a1 и W, които се срещат и при българите, вкл. и при древните българи.

При съвр. казахи се срещат хаплогрупите B, F, C, Z, D, R, J и Y, които не се откриват при древните саки. (2)

Костни останки от Афанасиевската култура в Минусинск принадлежат към U5a1a1. Изследвани са мумифицирани трупове от Пазарик, резултатите са съотв. хаплогрупа HV – при 3 проби, U5 – 3, C – 10, D – 3. Преобладава сибирската група C. (3)

„Принцесата от Укок“ известна в литературата и като „Алтайската лейди“ – представителка на Пазарикската култура е принадлежала към мт-хаплогрупа U4. Като цяло са известни следните хаплогрупи при носитлетите на Пазарикскита култура (IV – II в. пр. н.е.): N1a, F2a, D, A, C, G2, H, HV2, HV6, J, K, T1, U5a1.

В некропола Сяохе (близо до ез. Лопнор в Таримската котловина), изследването на тохарските мумии показва че мт-ДНК е представена основно от C4, M, K, R, H, което показва че въпреки изразения европеиден антропологичен тип, древните индоевропейци (тохари) са встъпвали в бракове и с местни жени от Южен Сибир (C4, M, K).

За носителите на Андроновската култура (и нейни локални подварианти: Кротовска, Одиновска, Уст-тартарска култури) в Западен Сибир, според изследваните костни останки, са били характерни следните мт-хаплогрупи: A10*, U1a, U2e, U3, U4, U4d1, U5a1, U5b, T, K, K2b, H, H6, J, W, Z1. За местното неиндоевропейско заварено сибирско население, впоследствие погълнато от андроновци, са били характерни източноевразийските групи: A, C, Z, D, G. (4)

Хаплогрупите A, C, Z, се откриват и при носителите на Саргатската култура в Западен Сибир (V в. пр. н.е. – V в. от н.е.). Изследването на костни останки от известните южносибирски култури, свързани със „сибирските скити“, от могилните некрополи (кургани) по горното течение на Енисей и Минусинската котловина, от C. Keyser и съавт., 2009 г., обхваща 10 проби от Андроновската култура (XV - XIII в. пр. н.е.), 4 проби от Карасукската култура (XIII - VIII в. пр. н.е.), 12 проби от Тагарската култура (края на VIII в. пр. н.е. – I в. пр. н.е.) и 6 проби от Таштъкската култура (II в.пр.н.е. – V в. от н.е.), и дава следните резултати: на 26 от пробите е изследвана мт-ДНК, от които съотв. 20 принадлежат към западноевразийските хаплогрупи U2, U4, U5a1, T1, T3, T4, H5a, H6, HV, K, и I, и само 6 – към източноевразийските хаплогрупи Z, G2a, C, F1b и N9a. А останалите 10 проби са изследвани са Y-хром. ДНК, от които 9 принадлежат към R1a и само 1 – към източноазиатската C3. Анализът на автозомната ДНК, е показал, че всички индивида са били с европеидни белези, синеоки и светлокоси. (5)

[1] Виж http://www.ancestraljourneys.org/ironagedna.shtml където са публикувани данните от различни изследвания на костна ДНК от носителите на различни археологически култури в Евразия.

От погребения на скити в района на Ростов на Дон (IV – II в. пр. н.е.), за извлечени следните мт-хаплогрупи: източноевразийски A4, C, D, D4b1, D4j2, F1b, F1d, M10a1a1a, N1b1a, и западноевразийски H, H2a1, H5b, H8c, I3, J1c2, J2b1a6, T1a, T2b, U2e, U5a, U5a1a1, U5a1a2b, U5a1b, U5a2a1, U5a2b, U7, W3a. (6)

Вече са публикувани и изследванията на мт-ДНК, извлечена от 31 аварски погребения в Унгария. Установено е аварите са били носители на източноевразийските мт-хаплогрупи C, M6, D4c1, F1b, и на западноевразийските H, K, T, U. (7)

Също унгарските генетици изследвахо древноунгарска костна ДНК, от погребения от X в. (некропол Karos-Eperjesszög III), и извлечени източноевразийсикте мт-хаплогрупи A12, B4d1, B4/5 (неясно), X2f, и от некрополите Ormenykut – X, Szegvar-Oromdulo – K1c1d, Mozs-Szarazdomb – M, Oroshaza-Gorbics tanya и Szabadkigyos-Palliget - N1a1a1a1a, Besenyotelek-Szorhat - N1a, Szarvas - N9a, Fadd-Jegeshegy – R. (8)

От катакомбни (алански) некрополи принадлежащи към Салтово-маяцката археологическа култура, от кости са извлечени следните мт-ДНК хаплогрупи: I4a, D4m2, H1c21, K1a3, W1c, X2i. Всички те присъстват у съвр. българи. Направено е и изследване на костна ДНК взета от некрополите Красная горка, Верхный Салтов и Нетайловка (Салтово-маяцка култура), от погребения преценени като древноунгарски. Четири от пробите принадлежат към мт-ДНК хаплогрупа U (U*, U2, U5, K), една - H, и една D. (9)

Също в Унгария е направено изследване на костна ДНК от кумански погребения, и са установени следните мт-ДНК хаплогрупи: H, V, U, U3, JT и D, като само последната е източноевразийска. У съвр. украинци в 20% се срещат несвойствените за славяните мт-ДНК хаплогрупи M, C, D, Z, A, B, които са куманско наследство, при съвр. българи също има M, C, D, Z.

В Западен Кавказ, мт-ДНК хаплогрупи, според изследванията на С. Литвинов, показват следните съотношения. В 89,9% са представени от западноевразийските хаплогрупи: HV, H, V, J, T, U, R1, N1a, N1b, N1c, W, X. Източноевразийските хаплогрупи са представени от A, B, C, D, F, G, Y, Z, M* и N9a, и са 10,1% от всички хаплогрупи открити в Западен Кавказ, като най-голямо представителство и разнообразие се наблюдава в популацията на кубанските ногайци, или потомци на ногайските татари – късни заселници в региона.

Източноевразийски хаплогрупи: **A** (4,6%), **B** (0,8%) при ногайците, и адигите (0,7%), **C** присъства при повече народи: абхазци (5,8%), абазинци (4,8%), адиги (1,3%), черкези (5,7%), сев. осетинци (1,5%) и ногайци (1,5%), **D** е представена при почти всички с изкл. на арменците, абхази (2,5%), мегрели (2,6%), южни осетинци (4,2%), сев.осетинци (8%), абазинци (4,8%), адиги (0,7%), черкези (4,1%), карачаевци (0,9%) и ногайци (3,8%), рядката хаплогрупа **F** се среща при абхазите (0,7%) и ногайците (1,5%), **G** се среща при абазинците (1%), ногайци (1,5%).

Западноевразийски хаплогрупи: **H** е представено при всички: абхази (23,4%), арменци (35,1%), мегрели (14,3%), южни осетинци (8,3%), сев. осетинци (18,1%), абазинци (27,6%), адиги (36,8%), черкези (18,7%), карачаевци (25,5%), ногайци (21,4%), **HV*** при абхазите (1,5%), арменци (8,1%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (1,5%), адиги (1,3%), черкези (или кабардинци) (3,3%), карачаевци (0,9%), ногайци (3,1%), **HV0**, абазинци (1%), адиги (0,7%), сев. осетинци (4,4%), **HV1,** абхази (1,5%), мегрели (1,3%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (2,9%), адиги (1,9%), ногайци (0,8%), **HV2,** арменци (2,7%), черкези (0,8%), ногайци (1,5%), **I**, абхази (2,2%), арменци (2,7%), мегрели (7,8%), южни осетинци (4,2%), абазинци (2,9%), адиги (3,2%), карачаевци (3,8%) и ногайци (3,8%), **J1** е представена при всички, абхази (1,5%), арменци (5,4%), мегрели (5,2%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (9,4%), абазинци (3,8%), адиги (1,3%), черкези (10,6%), карачаевци (5,7%), ногайци (4,6%), **J2** е слабо представена, единствено при сев. осетинци (2,9%), **K** е представена при всички, абхази (3,7%), арменци (2,7%), мегрели (3,9%), южни осетинци (16,7%), сев. осетинци (8,7%), абазинци (4,8%), адиги (8,4%), черкези (7,3%), карачаевци (3,8%), ногайци (3,8%), **L1a**, африканската хаплогрупа е изключение и се среща само при ногайците (0,8%), **M***, при абхазите (0,7%), ногайци (1,5%), **M1**, при абхазите (0,7%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (2,9%), абазини (2,9%), адиги (0,7%), черкези (3,3%), карачаевци (0,9%), ногайци (0,8%), **N1b**, мегрели (1,3%), сев. осетинци (1,5%), ногайци (0,8%), **N1c,** арменци (2,7%), адиги (0,7%), **N9a,** черкези (1,6), сев. осетинци (0,7%), **R***, абхази (5,9%), мегрели (3,9%), абазинци (1,9%), адиги (5,2%), черкези (3,3%), карачаевци (2,8%), сев.осетинци (0,7%), **R0a**, арменци (5,4%), **T***, абхази (0,7%), арменци (8,1%), мегрели (10,4%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (3,6%), абазинци (2,9%), адиги (6,5%), черкези (5,7%), карачаевци (3,8%), ногайци (6,9%), **T1a**, абхази (3,7%), арменци (5,4%), мегрели (1,3%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (2,2%), абазинци (1%), адиги (1,9%), черкези (4,1%), ногайци (2,3%), **T1b**, арменци (2,7%), мегрели (1,3%), южни осетинци (4,2%), адиги (0,7%), карачаевци (5,7%), **U***, арменци (2,7%), южни осетинци (4,2%), **U1a,** абхази (5,7%), арменци (2,7%), мегрели (3,9%), абазинци (1%), адиги (7%), черкези (1,6%), карачаевци (5,7%), сев. осетинци (5,1%), ногайци (1,5%), **U1b,** абхази (0,7%), адиги (0,7%), черкези (1,6%), карачаевци (10,4%), ногайци (2,3%), **U2d**, абхази (1,5%), мегрели (2,6%), **U2e**, абхази (2,2%), мегрели (1,3%), южни осетинци (8,3%), сев. осетинци (2,2%), абазини (5,7%), адиги (2,6%), черкези (4,9%), карачаевци (5,7%), ногайци (2,3%), **U3**, абхази (7,3%), арменци (10,8%),

мегрели (1,3%), абазинци (11,4%), адиги (4,5%), черкези (6,5%), карачаевци (9,4%), ногайци (6,9%), **U4**, абхази (5,1%), мегрели (14,3%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (0,7%), абазинци (1%), адиги (1,9%), черкези (0,8%), карачаевци (1,9%), ногайци (3,1%), **U5**, абхази (7,3%), мегрели (3,9%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (7,3%), абазини (10,5%), адиги (9,7%), черкези (2,4%), карачаевци (5,7%), ногайци (4,6%), **U7**, мегрели (1,3%), южни осетини (8,3%), адиги (0,7%), **U8b**, мегрели (1,3), черкези (4,9%), **W**, абхази (5,1%), мегрели (3,9%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (2,9%), абазини (3,8%), адиги (4,5%), черкези (3,3%), карачаевци (0,9%), ногайци (6,1%), **X**, абхази (9,5%), арменци (2,7%), мегрели (13%), южни осетинци (4,2%), сев. осетинци (6,5%), абазини (5,7%), адиги (3,2%), черкези (1,6%), карачаевци (1,9%), ногайци (2,3%), **Y**, сев. осетинци (0,7%), **Z**, абазини (1,9%), черкези (1,6%), сев. осетинци (1,7%), ногайци (2,3%).

Според автора на изследването, мт-ДНК хаплогрупите в Западен Кавказ са с местен, предноазиатски произход и не са свързани толкова много с миграции на население. (10)

От публикацията на Литвинов съм извадил данните за осетинците, карачаевците[2] и ги сравнявам с резултатите от българското мт-ДНК проучване. Това което прави впечатление е твърде големите разлики между северните и южните осетинци, явен резултат на „преминаването през гърлото на бутилката” в XIII – XV в. От източноевразийските групи се вижда присъствие на **C**, което при северните осетинци е 7,5 пъти повече отколкото при българите (1,5% към 0,2%), и липсата му при др. две групи, следващата група **D**, също при българите е в минимални количества (0,4%) сравнена със северните осетинци (8,4%), южните (4,2%) и близка до карачаевската (0,9%). Група **G** отсъства при българите и южните осетинци, при северните е 0,7%, а при карачаевците 4,7%. Може да се направи извод че „източното” влияние е по-добре осезаемо на Кавказ, отколкото при българите, а при карачаевците е допълнително куманско наследство.

При западноевразийските хаплогрупи, логично най-висок показател на сумарната **H** има при българите (41,9%), и при древните българи, в почти двойно по-малко е представянето при карачаевците (25,5%), при северните осетинци е още по-малко (18,1%), и най-малко при южните осетинци (8,3%). Тук трябва да се отчита, че българите са погълнали доста заварени на Балканите представителки на хаплогрупа H. В разбивката за **HV** се вижда че **HV*** при българите (3,5%), е най-близко до стойността за южните осетинци (4,2%), при няколкократно по-ниските стойности са сев. осетинци (1,5%) и карачаевци (0,9%), **HV0** присъства в съизмерими стойности при българите (3,7%) и сев. осетинци (4,4%), **HV1** е ниска при българите (0,2%), но я има при древните българи, отсъства при карачаевците, и няколкократно по-високо при северните осетинци (2,9%) и още повече при южните (4,2%), като при тях е най-високо от цялата извадка за Западен Кавказ. **HV2** отсъства при сравняваните групи, при българите е 0,1%. **I** показва съизмерими стойности, при българите (1,2%), карачаевци (3,8%) и южни осетинци (4,2%). **J1** (която присъства при древните българи) е също съизмеримо, при българите (7%), карачаевците (5,7%), северни осетинци (9,4%), южни (4,2%), българите се нареждат между карачаевците и северните осетинци. **J2** присъства единствено при северните осетинци (2,9%) и българите (7%), вкл. отсъства при всички останали народи в извадката. **K** показва съизмеримост между българи (5,9%), карачаевци (3,8%), северни осетинци (8,7%), при южните осетинци тя е значително по-висока (16,7%). Хаплогрупа **L** е по-скоро изключение, отнасящо се до потомци на черни робини, вероятно от древността, или на ашкеназки родословия, по аналогичен начин, Литвинов обяснява наличието и` при ногайците, с древногръцката колонизация и търговията с роби в античността, но по-вероятно става дума за ашкеназки родословия. Хаплогрупа **M1** показва значително по-малко представяне при българите (0,1%) в сравнение карачаевци (0,9%), северните осетинци (2,9%) и южните (4,2%). **N1b** показва съизмерими стойности единствено при българи (0,7%) и северни осетинци (1,5%), **N1c** отсъства при всички, а **N9a** се среща само при сев. осетиници (0,7%). Групата **R*** е съизмерима при българи (0,4%) и северни осетинци (0,7%), при карачаевците е по-висока (2,8%) и е съизмерима със стойностите на останалите западнокавказки народи. От цялата извадка **R0a** се среща освен при българите (0,5%), единствено при арменците (5,4%), т.е. не е характерна за Каваказ. Данните за хаплогрупа **T**, която присъства и при древните българи, са съизмерими и при трите групи. Като цяло стойностите за хаплогрупа **U** са по-високи за кавказците, **U2e**, която е с най-вероятен древнобългарски произход е съизмерима със северните осетиници (1,4% към 2,2%), при карачаевците е 5,7%, но най-висока е при южните осетинци (8,3%). **U3** (която присъства у древните българи) при българите е най-ниска (1,6%), в сравнение със северните осетинци (4,4%) и карачаевците (9,4%), **U4** е най-съизмерима между българите (3,9%) и южните осетинци (4,2%), а при **U5** българите (6,7%) са отново между карачаевците (5,7%) и северните осетници (7,3%), **U8** (българи 0,2%) отсътва при трите кавказки групи. От цялата извадка присъства при мегрели (1,3%) и черкези (4,9%). Хаплогрупа **W** показва съизмеримост между българи (2,8%), северни осетници (2,9%), а **X** е съизмерима между българите (2,1%) и карачаевците (1,9%) при по-високи стойности за осетинците (северни 6,5% и южни 4,2%) и **Z** се среща само при българи (0,1%) и северните осетинци (0,7%).

---

[2] По името на р. Кара-чай, карачаевците са кипчаки (кумани) сродни с балкарците, асимилирали завареното аско (осетинско) население. Хипотетично може да предполагаме, че е имало и някакъв остатъчен древнобългарски субстрат.

Прави впечатление от това твърде условно сравняване, че българите заемат междинно положение между карачаевците и северните осетинци. Ако погледнем историческата география на района в древността, асиагите (есегелите / аси) са западни съседи на древните българи, а осетниците (дигори) – източни. След миграцията на българите, тук идват аси (ассон) или асиаги / есегели, които поглъщат останалия български субстрат и те на свой ред, след няколко века са погълнати от кипчаките, които донасят и налагат тюркския език. Езиково няма никаква връзка между кипчакоезичните карачаевци и балкарци от една страна и древните българи – от друга, въпреки неистовите напъни на цялата карачаево-балкарска лингвистична и историческа псевдонаука, която днес е изцяло на антинаучни пантюкистки позиции, но вероятно е останала някаква далечна и твърде тънка нишка на генетична приемственост с по-старото население, вкл. и с българския остатъчен субстрат.

Мт-ДНК при чувашите (изследвни 55 души) показва следното разпределение на хаплогрупите: H – 27,3%, V – 7,3%, U – 43,6 %, U* - 1,8%, U3 – 1,8%, U4 – 16,4%, U5 – 14,5, U8 – 1,8%, K – 7,3%, J – 5,5%, I – 1,8%, T – 3,6%, T1 – 3,6%, N1a – 1,8%, M – 7,3%, M* - 1,8%, D – 3,6%, A – 1,8%. При казанските татари (228 души): H – 30,7%, V- 3,9%, HV – 0,9%, U – 29,4%, U* - 2,2, U1 – 0,9%, U2 – 0,9%, U3 – 2,2%, U4 – 7%, U5 – 10,5%, K – 5,7%, J – 7,5%, I – 0,9%, T – 9,2%, T1 – 2,6%, W – 1,8%, N1a – 0,4%, N1b – 1,8%, N9 – 0,9, R – 0,4%, M – 8,8%, M* - 2,2%, C – 1,8%, Z – 0,4%, D – 2,6%, G – 1,8%, A – 3,1%, др. – 0,4%. (11)

Чувашите и Казанските татари се смятат за далечни наследници на Волжка България, което налага да сравним техните данни с резултатите от българското проучване на мт-ДНК и ще ги съпоставим с за сравнение, напр. с данните за унгарците от Унгарския ДНК-проект.

От сравнението се вижда че като цяло българите стоят по-близко до казанските татари, отколкото до чувашите. Има и логични разлики, при чувашите и татарите се срещат хаплогрупи от източноевразийски тип (G, A) които отсъстват при българите, а при наличните и в трите групи на (M, C, D) българските стойности са по-ниски. Заподноевразийските хаплогрупи са представени съизмеримо и при трите групи, като някои от стойностите са по-високи при българите. И това е напълно логично, волжките българки са станали жени на завоевателите-татари, като с налагането на исляма двата етноса окончателно се сливат, а чувашите попадат в по-изолирана среда и се смесват основно с поволжките угрофински народи. Освен това чувашите са преки потомци на народа савири, а не на волжките българи. Унгарците заемта междинна позиция но са по-близко да българите и казанските татари, отколкото до чувашите.

НАРОД / ХАПЛОГРУПИ	H	HV	V	U	U*	U1	U2	U3	U4	U5	U7	U8	K	I	J	T	T1	T2	W	N1a	N1b	N2	N9	R	M	M*	C	D	Z	G	A
БЪЛГАРИ	41,9	3,8	1,5	22,1	…	1,4	1,4	1,9	3,9	6,7	0,5	0,4	5,9	1,2	7,9	10,6	4,3	6,3	2,8	0,7	0,7	2,8	0	0,9	0,9	0,1	0,2	0,4	0,1	0	0
ЧУВАШИ	27,3	0	7,3	43	1,8	0	0	1,8	16,4	10,5	0	1,8	7,3	1,8	5,5	3,6	3,6	0	0	1,8	0	0	0	0	7,3	1,8	0	3,6	0	0	1,8
ТАТАРИ	30,7	0,9	3,9	22,4	2,2	0,9	0,9	2,2	7	14,5	0	0	5,7	0,9	7,5	9,2	2,6	6,6	1,8	0,4	1,8	0	0,9	0,4	8,8	2,2	1,8	2,6	0,4	1,8	3,1
УНГАРЦИ	49,3	4,1	4,1	16,4	2	4	4	1	4,1	11	1	11	5,5	2,7	5,5	5,5			2,7												

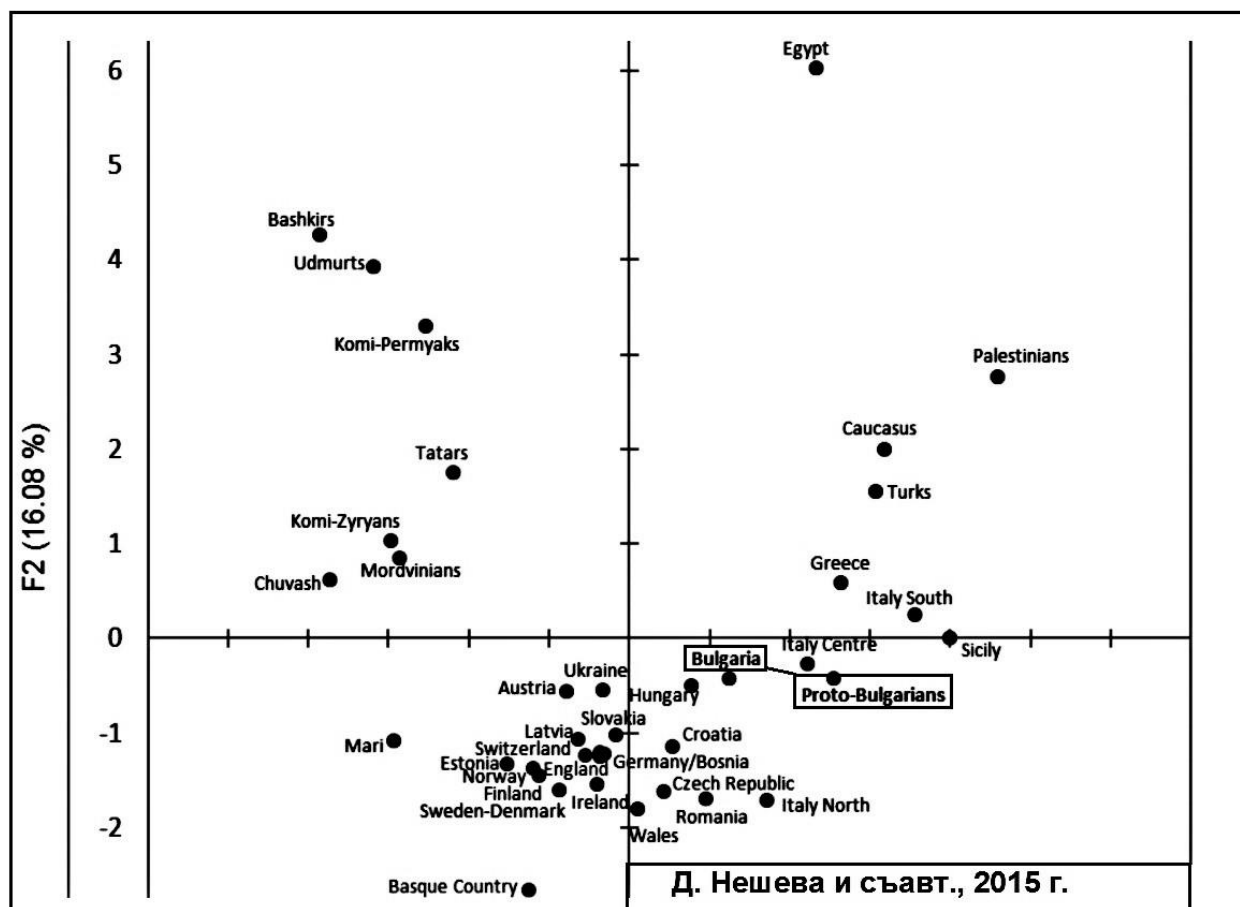
***

Сама по себе си генетиката трудно може да обясни етногенезата на един народ, и затова тя може да се използва единствено като помощно средство, за потвърждаване или отхвърляне на даден исторически аргумент, приложено комплексно към останалите доказателства от изворите, археологията, антропологията, лингвистиката и пр. От нея не трябва да се очакват чудеса, но най-вече е необходимо изследването на извлечена костна ДНК от древнобългарски скелети, което ще изясни много от спорните въпроси.

Друг основен проблем, свързан с българския произход е, че като цяло той си остава неясен, въпреки различните, яростно противопоставящи се помежду си хипотези.

Резултати от изследването на Десислава Нешева и съавт. (2015 г.), ясно показват, че Аспаруховите и Куберовите българи са били изразени европеиди, с изцяло западноевразийски мт-ДНК хаплогрупи, при това стоят повече „медитерански“ (средиземноморски) отколкото съвремените българи, и са по-отдалечени както от западноевропейците, така и от популациите във Волжко-Уралския регион, т.е. наследниците на т.нар. волжки българи, са се формирали при други условия и в комбинация с други народи.

Както се вижда и у аварите и у древните унгарци присъстват източноевразийски хаплогрупи, докато при Аспаруховите и Куберовите българи такива не са установени, поне до момента. А това допълнително подкопава основите на т.нар. „хуно-тюркска“ теория, базираща се на хипотетичното родство на българите с пратюркските „огурски“ народи и приравняването на българите (унугундури) към тюркизирани праунгарски племена наречени оногури. От генетичните резултата става ясно че българите са били в Западна Евразия, респ. Източна Европа, Кавказ и прилежащите райони много векове, преди появата на оногурите и аварите, които са именно тези огурски, пратюркски народи.

Или дори и от тези предварителни данни става ясно, че за никакъв „тюркски елит“, или някаква монголоидна прослойка, носителка на етнонима[3] и държавността у българите и дума не може да става. Авторите (Д. Нешевае съав.) също така изтъкват, че древните българи по съотношенията на своите хаплогрупи са отдалечени от народите в Кавказ. Тук обаче, те изобщо не вземат под внимание, че съвр. съотношения на хаплогрупите у кавказките народи са чувствително променени в късното средновековие, поради „преминаването през гърлото на бутилката“ и геноцидът който претърпяват, от страна на монголските завоеватели, а по-късно (1390–1403 г.) и от походите на чингисида от Чагатайския улус – Тимур Ленк (Тимур куция, или Тамерлан).

Също така не се взима под внимание факта, че Кавказ е твърде разнороден като население. Напр. резултатите от изследването на мт-ДНК на кавказките аварци, показват, че генетичната дистанция между аварците и иранците в Техеран, иранците в Исфахан, е много по-малко, отколкото със съседните дагестански и кавказки популации (единственото изключение са рутулците). Също така по своята мт-ДНК, аварците са по-близко до поляците и русите, отколкото до карачаевците, балкарцте, азърбайджанците, ингушите, адигейците, кабардинците, чеченците, черкезите, абхазите, грузинците, арменците и лезгинците в Дагестан Но се наблюдава относителна близост с осетинците-ардонци, кюрдите, даргинците, абазинците и което по-странно – испанците. А лезгинците които са им преки съседи, се оказват най-далечни в генетично отношение (12) Това нагледно показва, че такова единно понятие като Кавказ, в генетиката не съществува!

Също интересна констатация на Д. Нешева е наблюдаваната близост между древните българи и населението на Италия. На пръв поглед е озадачаващо, и може да се обясни със сходния неолитен фон, на Балканите и Апенинския п-в, чието древно население е било близко и родствено.

Но в панела на изследването, прабългарите попадат всъщност между Сицилия, Южна Итлаия и Средна Италия. Погледнато географски това е района около Неапол. А изворите (Павел Дякон) ясно казва, че Алцек с целия си народ бил заселен в областта Кампания около гр. Беневенто с градовете Сепино, Бовианум (наречен от българите Бояно) и Изерния. Кампания се намира точно в този регион, на юг от Неапол. Целият регион е бил напълно безлюден след лангобардо-византийските войни, и затова народа на Алцек е заселен именно там, като гранично население. Така че най-вероятно приликата с Италия идва точно от този древнобългарски субстрат в Италия, появил се с преселението на Алцек, което е най-голямото, но е

[3] Както наивно се обяснява с тюркското bulgamak – смесени, или монголското bulgan – белка.

имало и по-малки преди него, във връзка с движенията на готи, гепиди, лангобарди и встъпилите в тесни отношения с тях т.нар. Панонски българи.

В таблицата са посочени всички известни мт-хаплогрупи извлечени от костни останки на българи от периода на Първата Българска държава, изследвани от Д. Нешева.:

№	Некропол / проба	Мт-ДНК	Хаплотип	публикация
1.	Nojarevo [NJ 50]	H1r1	16111 16173 16183 16278	Nesheva 2015
2.	Nojarevo [NJ 54]	J1b1a1	16069 16126 16145 16172 16222 16261	Nesheva 2015
3	Nojarevo [NJ65]	H7f	16168T 16195h	Nesheva 2016
4.	Nojarevo [NJ 77]	HV1	16055 16067	Nesheva 2015
5.	Nojarevo [NJ 84]	T2	16126 16274 16294 16296	Nesheva 2015
6.	Nojarevo [NJ28]	U4a2b	16223T	Nesheva 2016
7.	Nojarevo [NJ48]	U4c1	16179T 16356C	Nesheva 2016
8.	Nojarevo [NJ108]	H1an2	16325C	Nesheva 2016
9.	Nojarevo [NJ 125]	H2a2a1	CRS	Nesheva 2015
10.	Nojarevo [NJ126]	H14b1	16126C	Nesheva 2016
11.	Tuhovishte [TUH 448]	H13a2c1	16148 16256	Nesheva 2015
12.	Tuhovishte [TUH 449]	H5	16304	Nesheva 2015
13.	Tuhovishte [TUH 474]	H	CRS	Nesheva 2016
14.	Tuhovishte [TUH 1649]	H2a2a1	CRS	Nesheva 2015
15.	Tuhovishte [TUH 1652]	T	16126 16294	Nesheva 2015
16.	Tuhovishte [TUH 1644]	T2g2a	16126C 16189H 16193H 16325C	Nesheva 2016
17.	Tuhovishte [TUH 1665]	H1a2	16219 16325	Nesheva 2015
18.	Tuhovishte [TUH2327]	H	CRS	Nesheva 2016
19.	[Monastery of Mostich MM 1.2]	H1t1a1	16092 16142 16266 278	Nesheva 2015
20.	[Monastery of Mostich MM 1.3]	U3	16343	Nesheva 2015
21.	[Monastery of Mostich MM 1.4]	J	16069 16126	Nesheva 2015

Направено е и изслидвони на мт-ДНК, извлечена от скелети на средновековни жители на Волжка България и Казанското ханство, съотв. от: I Мавзолей Казански Кремъл, II Старокуйбишевски некропол (домонголски период), III Старокуйбишевски некропол (златонордински период), IV Танкеевски некропол, V Уст-Йерусалимски некропол, VI Некропол от средновековния гр. Болгары, VII Больше-Тигански некропол. Резултатите са следните: жителите на Волжка България (вкл. в златноординския или татарския период) са принадлежали към хаплогрупите H, U, W и M.

Мт-ДНК	I	II	III	IV	V	VI	VII
H	0.2857	0.4	0.6	0.5	0.5	0.2222	0.3333
U	0.5714	0.4	0.2	0.4	0.3	0.7778	0.6667
W	0	0.2	0	0.1	0.2	0	0
M*	0.1429	0	0.2	0	0	0	0

В случая, за нас са интересни само данните от Танкеевския (IV), Больше-Тигановския (VII) и Старокуйбишевски (II) (домонголски период) некрополи, които са свързани с населението на Волжка България. Останалите са късни от епохата на Златната орда и Казанското ханство. В Больше-Тигановския некропол, който се смята за оставен от угрофински племена подчинени на Волжка България, се срещат хаплогрупите H и U, а в останалите се среща и хаплогрупа W. И трите (H, U, W) се срещат и при българите от съвр. България, единствено W не е открита в древнобългарските некрополи, според изсл. на Д. Нешева и съавт. (2015). Източноевразийската хаплогрупа M е характерна за по-късната епоха на Златната орда и Казанското ханство. (13)

Нека разгледаме отново всяка една хаплогрупа открита от Д. Нешева и съавт.:

H1 – Древна Европа.

H1r1 - типична за баските, Северна Испания и Южна Франция.

H1t1a1 – типична за баските, H1t е открит само сред баските и у древните българи (проба от „манастира на Мостич“).

H1a2 - клъстър H1a е свързан с Мегалитната култура и културата на Фуниевидните съдове, и днес се среща в Скандинавия.

H1an2 – Испания, Франция, Италлия.

H2a2a1 – днес има има широко разпространение, но H2a, е разпространена основно в Средна Азия (открита е и в ДНК от Катакомбната култура), H2a1 е откирта от сарматско погребение (Ростов на Дон).

H5 - най-често срещаният подтип на H в Кавказ, среща се в 20% от балкарците, и грузинците, както и на населението обитаващо в непосредствена близост до двата склона (южния и северния) на Кавказ. H5a е открита в костна ДНК от скитските погребения от Казахстан.

H7f – Закарпатието, Подолия, неолитен произход.

H13a2c1 – Кавказ, Иран, Анатолия, и Сардиния.

H14b1 – Кавказ и Иран.

HV1 – древна неолитна хаплогрупа, разпространявала се е съвместно с мъжките T родословия.

J, J1b1a1 – Катакомбна култура, Унетицка култура, това е хаплогрупата на античните индоевропейци от културата на Бойните брадви и Шнуровата курамика, идентифицирана в погребенията в Ойлау. Носителките и са били в контакт предимно с R1b мъжки родословия. В момента J1b1a1 е с най-висока честота в Австрия, Швейцария и Германия

T, T2 – Ямната култура, култура на Шнуровата керамика, сибирските култури (Пазарик, Тагарска, Таштъкска), при погребения на скити на територията на Казахстан, тя е праиндоевропейска, свързана с разселването на мъжките родословия R1a от северните руски степи, и на мъжките родословия R1b родословия от Унетицката култура, на територията на съвр. Германия. В България е извлечена T2a1b1a в костни останки от Ямната култура (5000 г. пр. н.е., некропол Голямата могила, Попово). Днес се среща също в цяла Европа, Поволжието, Централна Украина. T2 е открита и при тохарските мумии в Синцзян.

T2g2a – среща се в Германия, Швеция, Великобритания (Уелс).

U3 - Носители на U3 са около 6 % от населението на Кавказ, което е показателно предвид наличието и` у древните българи. Открита е и при тохарските мумии в Синцзян и при носителите на Андроновската култура. Разпространявале се е съвместно с древните индоевропейци, носителите на Y-хром. R1a.

U4a2b, U4c1 – древни индоевропейци, Унетицка култура, Катакомбна култура, срещат се в славянските страни, Германия, Иран, разпространявали са се основно с мъжките R1a родословия.

Също прави впечатление, че сред девнобългарската мт-ДНК, напълно липсват съвременните източноевропейски хаплогрупи U1, U5, типични за славянските народи, разбира се с много по-древен произход. Това показва, че българите не са се смесвали масово със славяните в първите векове от пристигането си на Балканите, т.е. онова хумористично и нецензурно стихче от Радой Ралин за прабългарина и славянката, които се любили на полянка, под дървото на сянка, изобщо не отговаря на истината! Това напълно опровергава погрешната хипотеза на Р. Рашев, че още в Кубратова България е имало трайно смесване с източните славяни – антите.

Както се вижда, клъстърите на мт-ДНК хаплогрупа H1 има субстратен произход, паралелите с баските, с мегалитните култури са очевидни, същото се отнася и за хаплогрупа HV1. Но хаплогрупа H2 показва индоевропейски поризход, същото се отнася и за хаплогрупите J, T, U4. Хаплогрупите H5, H13, H14, U3 показват недвусмислен паралел с Кавказ. Или казано най-общо, според мт-ДНК, прабългарите или древните българи, са формирани от древни индоевропейски и кавказки родословия.

Древните българи показват един подчертан средиземноморски компонент, които се е загубил у съвр. българи, в резултат на по-късните смешения и миграции. И изхождайки от изворите може да смятаме, че този компонент е свързан със Западен Кавказ и Източното Черноморие от епохата на късната античност и ранното средновековие. Съвр. българи са изместени в посока на по-северните народи - чехи, славяни и унгарци. Не е трудно да се досетим, че причина за това е славянския поток, с който българите са се смесвали. През VIII – X в. обаче това още не се е случило, защото прабългарите не се групират със славянските народи - те се групират с медитеранските (средиземноморските). 13 века по-късно, българите са по средата между един подчертано медитерански народ – прабългарите от една страна, и славянските народи чехи и хървати, от друга, т.е., с течение на времето в България славянския процент е нараствал. Но не дотам, че да се слеят в една група със славяните. Съвременните българи, са по-близо до прабългарите от VIII в., отколкото до славяните от XX в., което показва че през вековете се е добавил и дял от славянски гени. Това обаче не се е случило по време на Първото Българско царство. Българите от ПБЦ не се групират със славяните, т.е. двете групи са живеели в една държава, но поотделно, и броят на смесените бракове не е бил голям. Но след падането под византийска власт, падат и социалните бариери между българи и славяни и през тези два века се осъществява синтеза на съвременната българска народност, а именно, българи, славяни, местни автохтони (най-общо казано завареното влашко население в Първата Българска държава. В резултат на това съжителство, значителен процент от лексиката на съвр. румънски език е от старобългарски произход. Нотова съжителство е било в Мизия, по Стара планина, в Македония, Епир и Тесалия където обитава влашкото население. На север от Дунава то ще се появи едва в XII-XIII в., където първоначално е

заселено от унгарските крале в Трансилвания като гранично население, откъдето през XIV в. заселва обезлюдените земи на Долнодунавската низина, след изтеглянето на ногайските татари.).

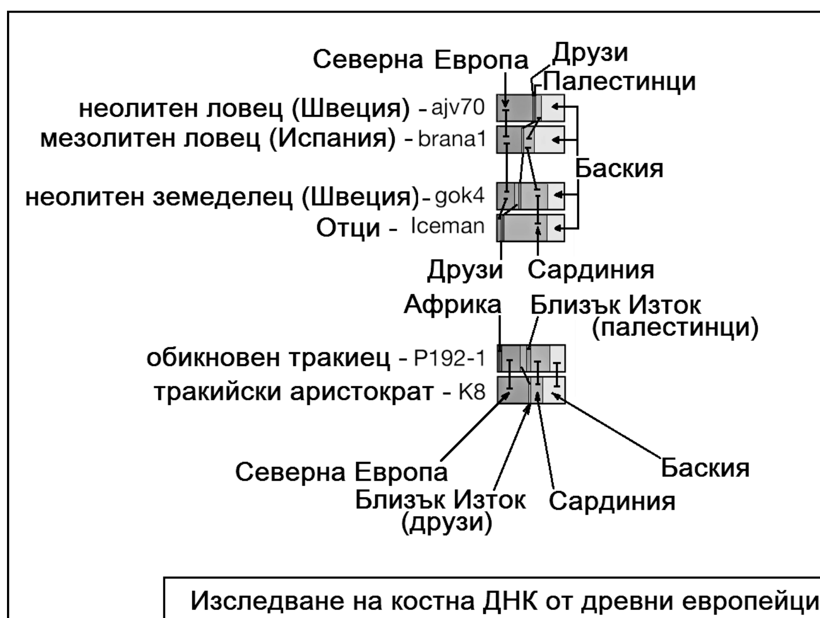
Поради това, при съвременните българи, „южните гени“, са по-слабо представени, отколкото при прабългарите – те са разредени от славяните. Към този логичен анализ на учения антрополог Светослав Стамов[4], ще добавя, че освен окончателното смесване със славяните се добавят и нови компоненти, печенего-куманското заселване, което води до поява на източноевразийски хаплогрупи у съвр. българи, при липсата им у древните. Както посочих, по-горе, в Унгария е направено изследване на костна ДНК от кумански погребения, и са установени следните мт-ДНК хаплогрупи: H, V, U, U3, JT и D, като само последната е източноевразийска. У съвр. украинци в 20% се срещат несвойствените за славяните мт-ДНК хаплогрупи M, C, D, Z, A, B, които са куманско наследство, при съвр. българи също има M, C, D, Z.

Също прави впечатление отдалечеността на българите и древните българи от гърците, при които наследството на Близкия Изток е много по-изразено. Или по време на византийското владичество, смесване с византийско (местно гръцко) население няма, или дори да е имало, то е незначително.

Липсата на източноевразийски хаплогрупи показва и още нещо. Древните българи не са участвали във вихъра на евразийските преселения от епохата на Атила. Те не са и сред племената водени от Атила, и нито един извор не ги съобщава там, въпреки неистовите напъни на много историци да обясняват появата на българите към 475-80 г. (при това само на Панонските българи, повечето историци изобщо не правят разлика между Панонските българи на Бузан и българите създали Кубратова България), в полезрението на византийските хронисти, с остатъците от хунските племена, след като гепидите ги прогонват от Панония.

И при скити/саки и при алани, въпреки преобладаването на западноевразийските хаплогрупи се откриват и източноевразийски, има ги при съвр. българи, но липсват в изследваните костни останки на древните българи. Това показва, че българите вече са били в Европа, поне няколко века преди голямата евразийска миграционна вълна, оглавена от хуните на Атила. И съобразено с изворите (арменски, сирийски) се вижда, че българите са в „клисурите на Кавказ (Западен)“, срещу прохода Дарял (Каспийски врати, Торайски врати) поне от I в., а вероятно и поне век по-рано.

От друга страна публикуваните оскъдни изследвания на костна ДНК извлечена от тракийски погребения, показват, че траките са били „северен“ народ, по-близък по генотип със съвр. келти, германци и руси, отколкото със средиземноморците, което съвпада с описанията на гърци и римляни за траките като рижи, светлокожи, русоляви и синеоки - поне аристокрацията им изглежда е точно такава. Това се доказва от антропологията - западнобалтийският тип у съвр. българи е тракийско наследство, и от лингвистиката – езикът на траките е бил сходен с балтийските езици.

Изследване на костна ДНК от древни европейци

Колкото им да се иска на автохтонците, съвр. българи са не са идентични с траките, и повече са „средиземноморци“ благодарение на древните българи. (14) От тракийски погребения са открити следните мт-хаплогрупи: H, HV, U1, U3b, W.[5] А относно Y-ДНК са открити хаплогрупите E1b1b1a1b (Z1919), J2a (M410) и R1b1a1a2a2 (Z2103).

Всъщност изследването е на Мартин Сикора и съавт. (Martin Sikora 2014), в което сравняват генотипа (автозомната ДНК) на „ледения човек“ Отци, с този на древните и съвр. сардинци, баските, мезолитните ловци и събирачи и неолитните земеделци. Разглеждат се генотиповете на няколко проби: Отци (Iceman), мезолитен ловец от пещерата Ла Брана (brana1) в Испания, неолитен ловец от Швеция (ajv70), неолитен земеделец от Швеция (gok4) и двама тракийци, аристократ (K8) и обикновен селянин (P192-1) с мт-ДНК хаплогрупа U3b. Аристократът (K8), е бил намерен при разкопките на богато погребение в местността

[4] Изказано във форума „БГ-Наука“. Вж. дискусията: Естествени науки. Археогенетика. „Прабългарите изглежда не са тюрки, в крайна сметка - антично днк“. : http://www.chitatel.net/forum/topic/17649

[5] Вж. данните от таблицата: http://www.ancestraljourneys.org/ironagedna.shtml

Якимова могила в Югоизточна България (с. Крушаре), и е живял в периода 500 – 400 г. пр. н.е, а обикновения тракиец (P192-1) и бил погребан в обикновен гроб до светилище в района на Свиленград, и е живял в периода 800 – 500 г. пр. н.е. Данните от древните геноми се сравняват със съвременни стандартни геноми (Субсахарска Африка, Близък Изток – друзи, палестинци, Северна Европа, Сардиния, Баския). Тракийските данни показват разлика между аристокарата и обикновения селянин. Аристократът показва силен сигнал от Северна Европа (германци, руси, балтийци), слаб от Близияк Изток (друзи) и по-изразен от Баския, Сардиния, т.е. северен индоевропееец смесен с местен доиндоевропейски субстрат. Обикновения тракиец, показва по-смесен генотип, северноевропейския (индоевропейски) сигнал е по-редуциран, за сметка на местиня субстрат (Баския / Сардиния / Близък Изток) към който се прибавя и допълнителен афразийски сигнал. А Отци по своя генотип е най-близък до баските и сардинците и съдържа малък дял от Близкия Изток (праафразийско-прасемитски). (15)

Д. Нешева (2016 г.) в своя автопеферат към дисертацията си, публикува и 12 резултата от костни проби, взети от некрополите Шекердже могила (с. Камен до Сливен) и Берекетската могила (Стара Загора), на индивиди живели в ранната бронзова епоха (III хил. пр. н.е.).

Въпреки, че ги определя погрешно като „тракийски" всъщност е пределно ясно, че става дума за представители на Ямната култура проникнали на Балканите. Общото при всички некрополи е овалната яма в която се поставял починалия в ембрионална поза, или поза на ездач (хокер), посипан с червена охра, сравнително беден погребален инвентар, дървено покритие с могилен насип. Даже през 90-те год. на XX в., археолозите въвеждат термина „Долнодунавски вариант на Ямната култура" или културата Черна-вода-3. (16) Появата на пратракийската общност е доста по-късно, свързано с културата Бабадаг (1200–1100 г. пр. н.е.). Преди това, в резултат от завладяването и асимилирането на долнодунавските ямници, от носителите на културата Усатово-Коцофени (3500–3000 г. пр. н.е.), възниква културата Езеро (3300–2700 г.пр.н.е.). Според някои учени, това са носителите на хето-лувийските езици и пратохарите, в периода преди да се заселят в Анатолия, а пратохарите минават през Анатолия за да продължат и по на изток до Синцзян.

1.	BM4	H6a1a
2.	BM6	H7a1a
3.	BM36	N1a1a1a
4.	BM40	T2e2a
5.	BM44	HV0
6.	BM61	J1c
7.	BM68	K1c1
8.	BM69	H
9.	BM73	H
10.	SM4	J1c
11.	SM8	U5a1
12.	SM24.2	HV1a'b'c

След края на културата Езеро, следва един времеви хиатус от 2400 до 1300 г. пр. н.е., в който Балканите се обезлюдяват почти напълно. Установено е че са настъпили промени в климата, затопляне и засушаване, което е принудило това скотовъдно праиндоевропейски (прахето-лувийско (?) население да търси нови по-добри места за живот. След 1300 г. пр. н.е. от района на Сабатиновската култура в Украйна, в Северна Добруджа проникват племена които формират културата Кослоджени, за която е характерно развитото металопроизводство, и завършващият нейн етап е културата Бабадаг (Планината Бабадаг е била богата на руда). Оттук пратракийците заселват Източните Балкани. (17)

А изследваната мт-ДНК на тези долнодунавски ямници е съотв.: H6a1a, H7a1a, N1a1a1a, T2e2a, HV0, HV1a'b'c, J1c (2 проби), K1c1, H (2 проби), U5a1. (18) Личи си степното влияние от хаплогрупата N1a1a1a.

В своя анализ на резултатите от генетичните проучвания, на съвр. и древната българска ДНК, С. Карачанак, Д. Нешева, А. Гълъбов и Др. Тончева, в следваща своя статия, стигат до следния извод: „Пространственото разпределение на (източните) мт-ДНК хаплогрупи C, D и Z, и Y-хром. хаплогрупи C, N и Q, контрастирата с висока честота на тяхното представяне при алтайските народи, в сравнение с ниските честоти при българите. И това сравняване, показва че няма връзка между българите и алтайските народи и населението на Кавказ. Въз основа на значителния генетичен принос на прабългарите в съвр. български генофонд, настоящото изследване потвърждава несъществуването на близост и връзки по отн. на Y-хром. и мт-ДНК между прабългари, от една страна, и алтайските и кавказки популации от друга." (19)

От една страна прабългарите (древните българи) имали значителен принос в съвр. български генофонд (нещо което не може да се твърди с такава сигурност, при липсата на изследване на костна Y-ДНК), а от друга, те са изцяло западноевразийци, едва ли не западноевропейци и жители на Средна и Южна Италия, и нямат никаква връзка с Кавказ, Средна и Централна Азия?

Очевидно основната цел на авторите на статията е била, сравнявайки разпределението на тези хаплогрупи (мт-ДНК и Y-ДНК) у съвр. народи от Средна, Централна Азия, и Кавказ и у съвр. българи / респ. прабългарите, да докажат „изцяло европейския произход" на българите. Това е още едни пример, че генетиците не са в състояние сами да интерпретират резултатите си!

Този изцяло формален извод не само, че игнорира всичко известно от извори, археология, антропология за древните българи, ами единствено може да налее вода в мелницата на псевдонаучните автохтонистки тракодонистки бъртвежи от които прелива интернет-пространството, и които са особено популярни днес сред „фолк-хистъри" патриотарските среди на българския „интелектуален плебс". Разбира се

при тях освен пълната историческа неграмотност, има и голяма доза европейска комплексарщина, и неистови напъни да се изкараме „по-европейци“ от другите.

Корените на това явление не са в извадения от нафталина Ганчо Ценов и неговите псевдонаучни писания от началото на XX в., а много по-близки до нашето съвремие, свързано с изкуствената хиперболизация на тракийската история и култура в средите около Людмила Живкова, през 80-те год. на XX в. И корените на това явление са същите – избиването на комплекси, свързани с „примитивността“ на прабългарите и търсенето на „по-културни“ предци въпреки, че траките изобщо не могат да се определят като такива![6] Затова благодарение творчеството на семейство Фол, беше буквално „изсмукан от пръстите“ и сътворен мита са Орфизма, за голямата тракийската култура и пр. (20)

Трябва да се отчита и следния факт. Когато говорим за прабългари и Аспарухови българи, трябва да знаем, че самите те на са били хомогенна група и това добре се вижда от погребалните им обреди. Аспаруховите българи са били смес от три общности според оставените погребения: 1. практикуващи трупополагане в обикновена яма без надгробен насип и беден придружаващ инвентар, идентично с късносарматските погребения. 2. практикуващи трупополагане, със съпътстващо погребение на части от кон (глава, крайници, кожа) в обикновена яма или яма със странична ниша, със или без дървена рама, над която се е слагала кожата. Най-общо се наричат още погребеиня тип „Сивашовка“. 3. Погребения с кремация с поставянето на праха и обгорелите кости в гнезда или гърнета.

Първият тип погребения са със сарматски произход, т.е. хората които са ги оставили произлизат от сарматския свят, това са носителите на етнонима и управляващият елит. Вторият тип е свързан с племена присъединили се към българите и е типичен за кутригури, утигури и савири, племена с праугорски произход, свързан със Саргатската култура. Третият тип има ясни паралели с Алтай, киргизите, и древнотюркския свят. Техните некрополи са разположени по-периферно, край Дунав, в близост до Черно море, почти винаги са смесени с население практикувало трупополагането, и отсъстват от района около столицата, което показва че принадлежат на съюзно, присъединило се към българите население. (21)

Разбира се третият тип не е възможен да се изследва от генетична гледна точка, защото огънят унищожава органичните съединения вкл. и молекулите ДНК. Погребенията с кремации са почти равни на тези с трупополагане, сътн. е 40% към 60%, в полза на трупополагането, но пределно ясно е че кремиращите се, които изобщо не са били славяни, както наивно се смяташе доскоро, а и продължава да се смята от някои историци, съвсем не са били пренебрежимо малцинство, за разлика от втората група, която у представена твърде оскъдно от няколко погребения. Така че като се изследва костна ДНК, редно е да се посочва и погребалният обред, установен при откриването на костния материал (скелета).

Нещата биха станали много по-ясни, едва след като се направят изследвания на Y-хром. ДНК, както и на повече мт-ДНК извлечена от кости от езическия период, но от повече некрополи, за да имаме по-широка база за сравнение. Едва тогава може да говорим какъв е бил „генетичния портрет“ на древните българи и едва тогава могат да се правят по-категорични заключения, доколко генофонда на древните българи е съхранен в този на съвр. българи, и какви са разликите между тях!

От известното до сега (анализи на Y-хром. портрет на съвр. българи), се вижда, че у съвр. българи има доминираща около 60%, ясна и значима древна местна основа останала от палеолита и неолита (хаплогрупите E1b1, G2, I2, J1, J2, T) че славянският примес е около 30%, значим дял (по-голямата част от R1a, I2 – динарските субкладове, N1a), който не е за подценяване, и че данни за наличие на някакъв хунски, древноалтайски и древнотюркски монголоиден елит напълно липсват или са минимални (Q1, C2). Също трябва да са посочи античното наследство (R1a R1b), готско наследство - I1, както и евентуалното по-късно куманско наследство (също R1a R1b, Q1 C2). Така или иначе, неизвестния прабългарски дял, който най-вероятно е „маскиран“ сред основните Y-хаплогрупи няма да надвишава, 10%, най-много.

Но липсва и сериозно представяне на степната R1a (Z93), което също поставя под съмнение изцяло иранския произход! Изцяло се опровергава и „памирския произход“ на Петър Добрев!

От разкопаните древнобългарски некрополи, оскъдният антропологичен материал е изследван напълно. Погребаните са предимно брахикрани европеиди, част от които имат слабо изразени монголоидни примеси. Изследванията от Кавказ и Поволжието (Трофимова 1956 г., Кондукторов 1956 г., Герасимов 1955

[6] Траките и сродните им трибали, мизи, гети, дардани, даки, са едни скотовъдни, безписмени племена, които така и не създават градски тип цивилизация, не създават и трайни антични държави, а си остават на нивото на племенните обединения и преддържавни формирования (Одриско царство, държавата на Децебал). Прословутото тракийско изкуство представено само в няколко съкровища изцяло копира скитския „анималистимен стил“, което показва, че той не е техен собствено, а внесен отвън, чрез скитските майстори. Преките потомци на това население, днес обитават Албания, Косово и Румъния, и изобщо не са пример за цивилизованост и култура!

г.) доказват че древните българи са предимно типични представители на памиро-ферганската раса[7], или брахикранни европеиди. Срещат се много северни и средиземноморски расови типове.

Наблюдава се еднаквост със сарматските расови типове. (22) Средният ръст на древните българи изчислен по антропологичните формули на Pearson и Trotter – Gleser, е съответно 157-166 см за жените и 168-177 см за мъжете, т.е. сравнително висок за ранното средновековие, съизмерим със съвременните показатели. За сравнение, съвр. среден ръст на българите мъже / жени е 175-78 /163-64.

Всичко това опровергава наложеното в миналото схващане, че българите са били ниски на ръст хора, с преобладаващи монголоидни черти. Ръстът е идентичен с този на мумиите от Пазарик, и тохарските погребения в Синцзян. По данни на Руденко средният ръст на "пазарикците" от Алтай е 175-180 см за мъжете и 165 см за жените. (23)

В погребенията от II – IV в. в Поволжието, средният ръст на сармато-аланското население по посочените формули е съответно 159-181 см за мъжете и 142-165,5 см за жените. Според антропологичните възстановки на древнобългарските черепи, Й. Йорданов представя лицето на древния българин по следния начин: издължени лица с големи, изпъкнали носове, хоризонтални очници и сравнително добре развити скулови кости, високи чела, ИДЧ[8]. Например в Масовия гроб при с. Кюлевча, където са погребани останките на 25 млади мъже, вероятно войни загинали в битка, или при някакво друго извънредно събитие. Прави впечатление високият ръст на погребаните, дължината на скелетите се движи от 175 до 197 см. (24)

Антропологичният тип на волжките българи, преди монголо-татарското нашествие е сходен със сарматския. Наречен е още "зливкински" тип, брахо-, долихокранен с лека монголоидност, изразяваща се в по-широко скули. Според антропологичните формули Pearson, Trotter – Gleser, Дебец, средния ръст за мъжете е съотв.: 167,9, 168,7, 167,5 см и за жените – 161,4, 163,7, 161,6 см. Единствената разлика с ранносарматското население е по-грацилния скелет и малко по-ниския ръст. (25)

Е няма как представители на памиро-ферганската раса, при това практикували ИЧД, да произлизат от Южна Европа, Средна Италия, или Западна Евразия! Така че българите, носителите на етнонима и държавността идват от изток, и това е факт, отдавна доказан, който няма как да се игнорира! И за нас е от особена важност, да достигнем до истината, какви са били и откъде тръгват носителите на името и държавността, независимо, че днес техните генетични наследници днес са много по-малко от наследниците на автохтоните и славяните.

Народността не е биологична, а изцяло обществено-социална категория, пределно ясно е, че към българското ядро поради историческите обстоятелства са се асимилирали и представители на други етноси, чийто потомци обаче приемат името „българи" и го предават в своите потомства!

И ако при различни народи като германци, келти, славяни, гърци, генетиката детайлно осветлява тяхната история даже от времената на палеолита и неолита, при българите това не може да стане без изследване на костна ДНК, поради оскъдността на изворите, липса на собствени извори, липса на генеалогична легенда.

Всички извори съобщаващи по нещо за българите отдавна са проучени и изчерпани като информация, въпреки някои по-нови податки (арменски, сирийски, дори китайски) и техните нови интерпретации, затова единствено генетиката, може да разбули голяма част от древнобългарската загадка.

Използвана литература:

(1) Олег Балановский. Генофонд Европы. Москва. 2015., стр. 130, 135-136.

(2) Unravelling migrations in the steppe: mitochondrial DNA sequences from ancient Central Asians C. Lalueza-Fox, M. L. Sampietro, M. T. P. Gilbert, L. Castri, F. Facchini, D. Pettener and J. Bertranpetit. 2004 The Royal Society, Proc. R. Soc. Lond. B (2004) **271**, 941–947, DOI 10.1098/rspb.2004.2698

(3) И. В. Куликов, М. В. Нефедова, Е. О. Шульгина, М. А. Губина, А. С. Пилипенко, Л. Д. Дамба, В. Ф. Кобзев, М. И. Воевода, А. Г. Ромащенко ПАЛЕОГЕНЕТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ОСТАНКОВ НОСИТЕЛЕЙ ПАЗЫРЫКСКОЙ КУЛЬТУРЫ IV-II вв. до н.э. Институт цитологии и генетики Сибирского Отделения Российской Академии Наук. ЭТНОГЕНЕЗ НАРОДОВ ЕВРАЗИИ: www.sati.archaeology.nsc.ru/

[7] **Памиро-ферганската раса, или расата на Средноазиатското междуречие**, е източен вариант на голямата балкано-кавказка, или наречена още, памиро-алпийска европеидна подраса. Към нея се причислява населението на планинския пояс, простиращ се от Пиринеите, през Алпите, Балканите, Кавказ, Елбруз, Копетдаг, до Памир, Хиндукуш и Тяншян. Като типични представители се посочват обикновено памирските таджики. Характеризира се с брахикрания, светла кожа, кестеняви и тъмни коси, гъста брада при мъжете, добре изразено вторично и третично окосмяване (при двата пола), добре профилиран, по-голям, прав, но често и леко гърбав нос, по-изразени надорбинални дъги, висок ръст, здраво телосложение. Смята се че памиро-ферганската раса е резултат на смесването между "андроновския" протоевропеиден брахикранен тип (индоариите, или протоиндоиранците) и средиземноморската раса.: Физическая Антропология. Иллюстрированный толковый словарь. EdwART. 2011: http://antropology.academic.ru/

[8] Изкуствена черепна деформация – явление с изцяло източен средно- и централноазиатски поризход, но свързан с тохарите (юечжи) и непознат за Сюнну и древните алтайски народи.

(4) Human migrations in the southern region of the West Siberian Plain during the Bronze Age: Archaeological, palaeogenetic and anthropological data. Vyacheslav I. Molodin, Alexander S. Pilipenko (alexpil@mail.ru), Aida G Romaschenko, Anton A. Zhuravlev, Rostislav O. Trapezov, Tatiana A. Chikisheva, Dmitriy V. Pozdnyakov.

(5) Р. Р. Байтасов. Тагарская культура: древние тюрки. Белорусский государственный университет: http://rakhmet.blogspot.com/2012/07/blog-post.html

(6) Der Sarkissian, C. Mitochondrial DNA in ancient human populations of Europe. Thesis (Ph.D.), University of Adelaide, School of Earth and Environmental Sciences. 2011: https://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/bitstream/2440/74221/8/02whole.pdf

(7) Maternal Genetic Ancestry and Legacy of 10th Century AD Hungarians Aranka Csősz, Anna Szécsényi-Nagy, Veronika Csákyová, Péter Langó, Viktória Bódis, Kitti Köhler, Gyöngyvér Tömöry †, Melinda Nagy & Balázs Gusztáv Mende www.nature.com/scientificreports

(8) Revising mtDNA haplotypes of the ancient Hungarian conquerors with next generation sequencing Endre Neparáczki, Klaudia Kocsy, Gábor Endre Tóth, Zoltán Maróti, Tibor Kalmár, Péter Bihari, István Nagy, György Pálfi, Erika Molnár, István Raskó, and Tibor Török : http://biorxiv.org/content/biorxiv/early/2016/12/07/092239.full.pdf

(9) Аранка Чож (Aranka Csősz), Петер Ланго (Péter Langó), Балаш Менде (Balázs Gusztáv Mende), Атила Тюрк (Attila Türk). Археогенетические исследования на материалах Салтовской и древневенгерской культуры. Предварительный отч ет и историография археологического вопроса. СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ II-й Международный Мадьярский симпозиум 13-17 августа 2013 г., Ответственные редакторы С. Г. Боталов, Н. О, Иванова, Челябинск, 2013, стр. 231-241

(10) СЕРГЕЙ СЕРГЕЕВИЧ ЛИТВИНОВ. ИЗУЧЕНИЕ ГЕНЕТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ НАРОДОВ ЗАПАДНОГО КАВКАЗА ПО ДАННЫМ О ПОЛИМОРФИЗМЕ Y-ХРОМОСОМЫ, МИТОХОНДРИАЛЬНОЙ ДНК И ALU-ИНСЕРЦИЙ. 03.02.07 – генетика, АВТОРЕФЕРАТ диссертации на соискание ученой степени "кандидата биологических наук", УФА. 2010., стр.16-19: http://ibg.anrb.ru/LitvinovSS.pdf

(11) M. A. Bermisheva, K. Tambets, R. Villems, E. K. Khusnutdinova. Diversity of Mitochondrial DNA Haplogroups in Ethnic Populations of the Volga–Ural Region. Molecular Biology, Vol. 36, No. 6, 2002, pp. 802–812., стр. 808, табл. 2.

(12) I. Nasidze, E. Y. S Ling и др. Mithochondrial DNA and Y-chromosome Variation in the Caucasus. 2004.

(13) Светослав Стамов, антрополог, МА, Университет Дюк. Кога и откъде навлизат индо- европейците в Европа - мащабно изследване на антично ДНК (65 скелета от Ямна, Самара и Бойна Брадва). сп. „Българска Наука“ брой 72.: http://nauka.bg/2014/72/Koga-i-otkude-navlizat-indoevropeicete-v-Evropa-2014.pdf

(14) Ольга Александровна Кравцова. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДРЕВНИХ И СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗЦОВ ДНК. ДИССЕРТАЦИЯ на соискание ученой степени кандидата биологических наук. Казань, 2006 (80-81), стр. 14-15, 25: http://z3950.ksu.ru/referat/100506_8.pdf

(15) Population Genomic Analysis of Ancient and Modern Genomes Yields New Insights into the Genetic Ancestry of the Tyrolean Iceman and the Genetic Structure of Europe. Martin Sikora1*, Meredith L. Carpenter1, Andres Moreno-Estrada, Brenna M. Henn, Peter A. Underhill, Federico Sanchez-Quinto, Ilenia Zara, Maristella Pitzalis, Carlo Sidore, Fabio Busonero, Andrea Maschio, Andrea Angius, Chris Jones, Javier Mendoza-Revilla, Georgi Nekhrizov, Diana Dimitrova, Nikola Theodossiev, Timothy T. Harkins, Andreas Keller, Frank Maixner, Albert Zink, Goncalo Abecasis, Serena Sanna, Francesco Cucca, Carlos D. Bustamante, PLOS Genetics, May 2014, Volume 10, Issue 5.: http://journals.plos.org/plosgenetics/article/asset?id=10.1371%2Fjournal.pgen.1004353.PDF

(16) Ст. Александров. Могилни гробове от ранната бронзова епоха в Тракия (55 години по-късно). сп. „Археология“, кн. 1-2, 2015 г., стр. 33-48.

(17) Хенриета Тодорова, Кирил Йорданов, Велизар Велков, Сергей Торбатов. ИСТОРИЯ НА ДОБРУДЖА, ТОМ 1, второ, преработено и допълнено издание. изд. „Фабер“, Велико Търново, 2011., стр. 111-128.

(18) Д. Нешева. Характеризиране на генетичните корени на населението по Българските земи. (автореферат на дисертация). София. 2016, стр. 5, 7, 9-10, 38.

(19) Sena Karachanak-Yankova*, Desislava Nesheva*, Angel S. Galabov, Draga Toncheva. Distribution of East Eurasian Y-Chromosome and Mitochondrial DNA Haplogroups across Eurasia: Insights into the Genetic Ancestry of Bulgarians. Advances in Anthropology, 2015, 5, 205-266 Published Online November 2015 in SciRes. http://www.scirp.org/journal/aa http://dx.doi.org/10.4236/aa.2015.54019

(20) Боян Думанов. Класовите основи на идеята за древнотракийския елемент в българската народност и опозицията на археолозите.: http://www.bulgari-istoria-2010.com/booksBG/Boyan_Dumanov%20_TRAKI.pdf

(21) Е. Коматарова-Балинова. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЭЛЕМЕНТОВ ПОГРЕБАЛЬНОГО ОБРЯДА БИРИТУАЛЬНЫХ МОГИЛЬНИКОВ НИЖНЕДУНАЙСКОГО НАСЕЛЕНИЯ И САЛТОВО - МАЯЦКОЙ КУЛЬТУРЫ.: http://www.bulgari-istoria-2010.com/booksBG/Komatarova-Kremacii.pdf

(22) Й. Йорданов. Възстановяване на главата по черепа. София, 2000., стр.168

(23) Сергей Руденко. Культура населения Горного Алтая. Москва 1953., стр.62-69

(24) Й. Йорданов. Възстановяване на главата по черепа. София, 2000., стр.168-207)

(25) М. Герасимова, Н. Рудь, Л. Яблонский. Антропология античного и средневекового населения Восточной Европы. Москва, 1987., стр. 85, 103, 138 : http://www.bulgari-istoria-2010.com/booksRu/Gerssimova_Rud_Jablonskij_Antropologija.djvu